

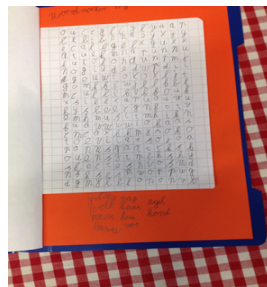
2. Juf, ik doe mijn eigen woordzoeker in mijn leesdossier

Liefde voor lezen, toen en nu.

Van lo(s)ze woorden naar een 'goed' verhaal.

Annemieke Eshuis, Montessori kindcentrum De Plotter in Zutphen

'Juf, ik kan mijn eigengemaakte woordzoeker over de eerste mens ook in mijn leesdossier doen, dat is namelijk ook lezen, ik heb eerst de woorden gelezen en toen opgeschreven en nu kunnen alle kinderen het door de woordzoeker te maken ook lezen.'

De woordzoeker, het bewijs in mijn dossier

De kinderen in mijn middenbouwgroep werken graag en met plezier.

Montessorischool De Plotter is een school die onderdeel is van een groot bestuur met 21 scholen. Het lerarenteam heeft daar alle ruimte om het montessorionderwijs vorm te geven en dat geeft naast ruimte voor de eigen ontwikkeling van de kinderen ook ruimte aan het team om met elkaar het onderwijs vorm te geven en nieuwe ontwikkelingen aan te gaan. Maar het betekent ook dat we gaandeweg belemmeringen hebben ervaren, omdat de opbrengst van het onderwijs steeds meer werd afgelezen aan de resultaten die werden afgelezen aan gestandaardiseerde toetsen en dat het curriculum niet vanuit het montessoriconcept werd vormgegeven. Kinderen gingen meer en meer werken met methodemateriaal dat landelijk werd ontwikkeld en niet voldoende aansluit bij onze en mijn visie.

Lezen, wat gebeurde rond 2000

Vanaf 2000 ging in ons land het roer om. Lezen werd als een belangrijke vaardigheid gezien en het 'vak' werd aangepakt. Er moest meer gelezen worden, de druk moest worden opgevoerd. Het tempo was te laag en het niveau van begrijpend lezen moest omhoog. De 'leerlijn' werd leidend en protocollen ontstonden. Dat betekende het een en ander voor leerkrachten van een montessorischool. Daar waar kleuters eerst zelf hun letters kozen moesten zij nu de 16 letters van de herfstsignalerings van groep 3 oefenen en werd ieder kind op de voet gevolgd met prachtige signaleringsinstrumenten. Men dacht dat als iedere leerkracht zich goed zou houden aan het leesprotocol dat het niveau van het lezen wel omhoog is gegaan. Maar hoe zit het met de natuurlijke drang om te leren lezen? En met het plezier in lezen?

Bij ons op school werden de resultaten niet veel beter. Kort door de bocht: wij zijn meer losse woordjes gaan oefenen, de zogeheten woordrijtjes. Dat vind ik eigenlijk

een heel onlogische manier van lezen als je in het westen van de wereld opgroeit. Lezen doen wij immers horizontaal van links naar rechts. Woordrijtjes gaan echter van boven naar beneden. De scores op de drieminutentoets zijn niet omhoog gegaan. Ook bij het lezen van verhaaltjes, context lezen, op tempo is niet echt een duidelijke vooruitgang geboekt.

Maar wat betekent dit nu? Is dan toch de leesmotivatie de sleutel?

Mijn eigen leesplezier als drijfveer

In mijn eigen leven is lezen altijd een belangrijk geweest en dat is het nog steeds. Ik ben opgegroeid in een huis met een boekenkast en veel boeken. Mijn ouders behoren tot de generatie die in het begin van hun huwelijk geen televisie bezaten en mede daardoor veel boeken lazen. Ik kan mij van vroeger herinneren dat ik regelmatig een boek mocht uitkiezen in de boekenwinkel. Voor mijn gevoel was dit iedere week maar dat zal wel niet zo zijn geweest. Als ik even terugga in de tijd dan zie ik de boekenwinkel met de grote houten boekenkasten, waar ik met een scheef hoofd de titels op de rug van de boeken las, om vervolgens een prachtig exemplaar uit te kiezen.

Ook mijn kinderen heb ik ondergedompeld in het lezen. Van jongs af aan heb ik ze voorgelezen, kiezen ze hun eigen boeken uit in de boekenwinkel en gaan we met regelmaat naar de bibliotheek. Toch merk ik dat er het een en ander veranderd is ten opzichte van vroeger. In mijn eerste jaren als leerkracht werd door kinderen veel meer gelezen, de kinderen in mijn klas lazen gewoon tijdens de werkles. De werkles is de tijd dat de kinderen vrij zijn om het werk te kiezen dat zij graag willen aanpakken. Het lijkt te zijn veranderd met de landelijke invoer van allerlei taal- en leesverbeterplannen, die wij ook op onze school hebben geïntroduceerd.

Anders evalueren en verantwoorden

Tijdens de opleiding 'Anders Evalueren en Verantwoorden', waar het instrument *Tri-band verantwoorden* werd geïntroduceerd, ben ik mij verder gaan verdiepen in leesonderwijs en de leesmotivatie van kinderen.

Ook als taalcoördinator van de middenbouw vond ik het mijn verantwoordelijkheid dat mijn ontwikkelplan en mijn onderzoek in eigen werk iets met taal te maken moest

hebben. Ik heb mede daardoor gekozen voor het onderdeel 'lezen en leesplezier'. Ik heb het plan opgevat om met de kinderen het lezen te activeren en een leesdossier te maken. Ik heb vervolgens onderzoek gedaan naar hoe de kinderen dit ervaren hebben en of het lezen en het leesplezier verbeterde,

Ik heb in mijn observaties ook meegenomen dat de tijden zijn veranderd. Mijn ouders lazen boeken en hadden de radio, naast mijn boeken keek ik op woensdag en zaterdagmiddag televisie. Nu hebben de kinderen veel meer. De televisie geeft de hele dag programma's en in bijna alle huishoudens zijn meerdere computers en tablets aanwezig. Er is gewoon veel meer keuze. Dus moest ik iets met deze verschillen gaan doen en aansluiten op de afwisseling die kinderen prettig vinden.

Mijn project met de kinderen

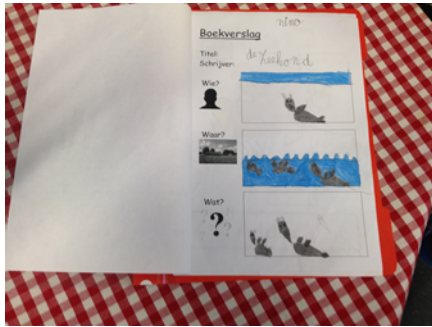
Het leesverbeterplan, met de invoer van het stillezenmoment, leverde de afgelopen jaren onvoldoende resultaten en vooral frustratie op. In mijn klas heb ik na meerdere observaties het roer omgegooid en heb ik vanuit het montessoriconcept plannen gemaakt om het leesonderwijs aan te pakken. Het lezen van de kinderen wilde ik op een hoger peil brengen, maar ik wilde tegelijkertijd zichtbaar maken dat kinderen steeds beter kunnen lezen. Zin in lezen, dat wilde ik weer zien.

Ik ben begonnen met een gesprek met de kinderen over lezen. Waarom lees je eigenlijk? Uit dit gesprek kwam naar voren dat je leest voor later. De kinderen gaven verrassende antwoorden. 'Je leert lezen om later contracten te kunnen afsluiten, rekeningen te kunnen betalen en om je kinderen te kunnen voorlezen'. Ook vonden zij het handig om Facebook-vrienden te kunnen volgen en een Appje te kunnen lezen en versturen. Op de vraag: Wie vindt lezen leuk?; werd wisselend geantwoord. De kinderen die vlot lezen, vinden lezen over het algemeen leuker dan kinderen die meer moeite met lezen hebben. De voorkeur ging bij de meeste kinderen uit naar informatieve boeken en naar stripboeken.

De boekenkast en het KindLeesdossier

Als eerste heb ik de boekenkast met de mandjes, voor het 'mandjes lezen' anders ingericht. Mandjes-lezen is een leesvorm waarbij de leerlingen om de beurt gaan lezen met een leesmandje. In dit mandje zitten dan meerdere boeken van een zelfde genre. Er kan gekozen worden om het leesmandje dagelijks of wekelijks te wisselen. Mandjes-lezen kan dagelijks worden ingezet. Door de afwisseling in boeken bij Mandjes-lezen, maken de leerlingen kennis met verschillend leesmateriaal en worden ze hier enthousiast voor gemaakt. Mandjes-lezen is bedoeld om veel leeskilometers te maken, maar vooral om van de leesmotivatie te bevorderen.

De mandjes heb ik uit de kast gehaald en ik heb alleen de boeken laten staan. Eerst heb ik verschillende genres met de kinderen besproken. Vervolgens heb ik het KindLeesdossier geïntroduceerd. Een map waar de kinderen bewijs van hun kunnen in mogen verzamelen over van alles wat met lezen te maken heeft. Als nummer één kwam het maken van een boekverslag na een gelezen boek naar voren. Ik heb daar in het begin wel sturing aan gegeven. Maar het gaat om meer. Ook dingen als het uitzoeken van recepten om lekkere dingen te maken, het lezen van symbolen en gedichten lezen kunnen een plekje krijgen in het KindLeesdossier.

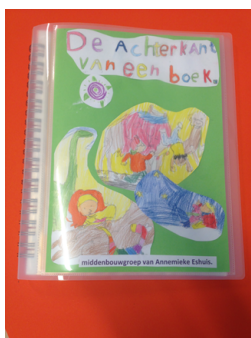

KindLeesdossier

Ieder kind heeft een eigen KindLeesdossier gekregen. Hier kunnen de kinderen eigen werk verzamelen van goed leeswerk dat zij hebben afgerond, de bewijslast van hun kunnen. We zijn begonnen met de boekverslagen. De kinderen konden kiezen uit meerdere soorten boekverslagen. Na een gelezen boek maakten de kinderen een boekverslag en bewaarden deze in hun KindLeesdossier.

Na een paar weken viel het mij op dat het gedrag van de groep niet alleen tijdens het stillezen veranderde, maar ook gedurende de rest van dag. Het leek of er veel meer werd nagedacht over bijvoorbeeld de keuze van het boek, wie de schrijver is, wie de illustrator is en er werd ook overlegd, de kinderen hielpen elkaar en keken bij elkaar welke boeken er werden gelezen. Er werd over de boeken gesproken. Voor mij een moment om het volgende te introduceren, namelijk de kinderen een databank aan te laten leggen met door kinderen zelf geschreven achterflappen van het gelezen boek. Zo is na een tijd een mooie map op de kast ontstaan met allemaal ideeën en tips over boeken die je echt moet lezen.

Voor mijn onderzoek heb ik in deze periode logboekjes bij gehouden van mijn observaties tijdens het lezen en tijdens de werkles, want ook daar gebeurde iets. En ik heb gesprekje gevoerd met een aantal kinderen over zijn KindLeesdossier.

Boekpresentaties in verschillende vormen

Drie functies van taal

Ik heb aan mijn bevindingen in de groep de drie functies van taal gekoppeld. Taal wordt gebruikt om te kunnen communiceren met anderen, om de werkelijkheid te ordenen, waardoor je grip krijgt op de werkelijkheid om je heen en taal wordt

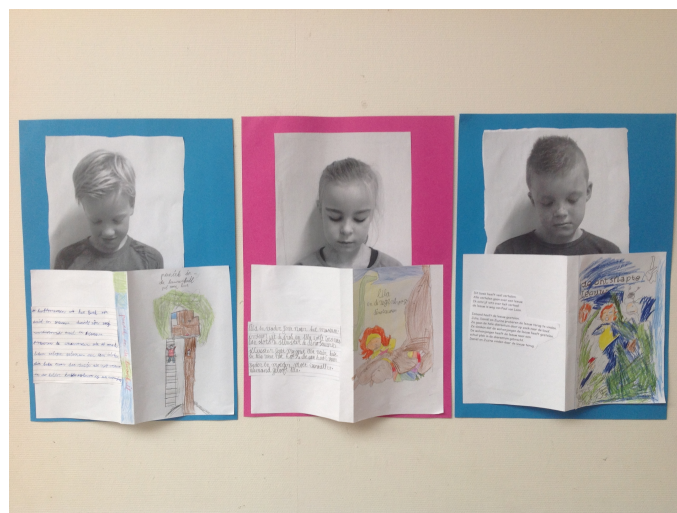
gebruikt om uitdrukking te geven aan persoonlijke emoties.¹

Het lezen is daarbij een belangrijk onderdeel, door te lezen gaat het kind de wereld in, Gert Biesta spreekt in navolging van Hannah Arendt van 'in de wereld komen'. Het kind ontwikkelt zich op verschillende manieren, denk maar aan het verbreden en verdiepen van algemene kennis, het kind kent meer woorden en kan beter zinnen formuleren, en krijgt meer inzicht in relaties². Of zoals de Oostenrijkse filosoof Ludwig Wittgenstein sprak: 'Daar waar jouw kennis van taal ophoudt, wordt het moeilijk om de ander en zijn of haar wereld nog te begrijpen'.³

De kinderen willen wél lezen

Ik ben er door deze veranderingen in mijn groep achtergekomen dat kinderen echt wel willen lezen. Door het nut van lezen met de kinderen te bespreken, boekverslagen in te voeren en kinderen stukjes uit boeken te laten presenteren is het lezen weer gaan leven. Het levert mooie gesprekken op tussen kinderen over boeken en ook de groeps gesprekken met de klas over het lezen en de boeken zijn levendig. De kinderen zijn heel trots als ze weer een mooi boekverslag hebben gemaakt. Ook gaan de kinderen spontaan lezen tijdens de werkles. Zij nemen het initiatief weer zelf.

Naar mijn idee is er in de kern niet echt veel veranderd. Lezen blijft van belang en kinderen willen lezen, zij willen nog steeds net zoals voorheen meer weten, zij zijn leergierig en willen daarbij ook uitdaging. Hierdoor denk ik dat de afwisseling in boeken, het bespreken van boeken en de verschillende soorten presentaties van de kinderen een belangrijke rol spelen. Het is mens-eigen om te willen weten waarom we iets doen of moeten doen, waarom iets zo belangrijk is. En dan kom ik weer bij het begin van ons veranderingsproces waar wij als school mee bezig zijn, het anders evalueren. Door de kinderen te laten werken vanuit doelen, worden zij steeds meer bewust van waar zij mee bezig zijn, en maken zij hun eigen KindLeesdossier.

Boekpresentaties

¹ Bron: Nijmeegse werkgroep Taaldidactiek: Taaldidactiek aan de Basis. Groningen, 1992

² <http://hetkind.org/agenda/onderwijsavond-met-gert-biesta-plus-masterclass-pleidooi-voor-wereld-gericht-onderwijs>

³ Citaat van Ludwig Wittgenstein <http://www.taaltutor.nl/betekenis-van-woorden/de-grenzen-van-mijn-taal-zijn-de-grenzen-van-mijn-wereld>

Een van mijn mooiste cadeautjes was dan ook het gevulde KindLeesdossier van een meisje uit groep 4 die het heel moeilijk vindt om zich te concentreren tijdens het lezen. Vol trots liet zij haar boekverslagen zien aan mensen die een kijkje kwamen nemen in onze school. Trots ben ik ook op die kinderen die moeite hebben met lezen en zich toch steeds weer inzetten om het zelf gekozen boek helemaal uit te lezen en trots ben ik op de kinderen die heel erg graag en veel lezen en steeds weer een mooi boekverslag of een presentatie maken.

Dit schooljaar gaat de hele middenbouw het KindLeesdossier invoeren en koppelen wij het LIST-project⁴ aan onze stillezenles. Trots ben ik ook op mijn middenbouw collega's die of met hun eigen onderzoek bezig zijn of met hun nieuwe groep toch de spirit vinden en enthousiast beginnen aan een nieuwe stap in ons schoolproces waarbij 'anders evalueren' nu ook 'evalueren met kinderen' betekent.

Eigen verwerking boekverslag

---

⁴ Houtveen, T., Smits, A., & Brokamp, S. (2010). Lezen is weer lezen.: Achtergronden en ontwikkelingen in de eerste twee projectjaren van het Leesinterventie-project voor Scholen met een Totaalaanpak (LIST).